

Filosofija ohppiiguin – rituálat (meanut)



Marthe Thorshaug, *Comancheria*, 2007. Filbma. 30 min. Oahpaheaddjibagadus

DÁIDAGA BIRRA

Comancheria lea álgoálbmoga, mii gohčoda iežas Comanchan, riikka namma. Sii orrot Oklahomas lullin USA:s. Marthe Thorshaug manai dohko ja filmii 2006:s. Filbma maid son ráhkadii lea dokumentára ja fikšuvdna seaguhus, mas leat western-filmmaid ja *roadmovies* elemeanttat. Mii čuovvut muhtun nuorra comanchaid geat leat manname čadahit dološ rituála (meanuid), nu gohčoduvvon *sweat lodge*. Historijá muitala muhtun muddui *The Chief*, oaivámuš, ja muhtun muddui nuorat ieža. Lea poehtalaš muitalus mas leat olu symbolat, nugo gearpmaš, myhtalaš beana ja mánnu.

Nuorat eai duođaš dan stereotyhpalaš myhta álgoálbmogiid birra dálá USA:s, mii lea čadnon stuorra sosiála ja ekonomalaš váttisvuodaide. Manjemus jagiid leat Comanche-álbmot dinen issoras olu ruđaid ja jodihan kasinoid (speallanbáikkiid), maid vilges

amerihkálaččat galledit. Sii leat «soahtebálgáid alde» ja mávssahit. Dietnasiin sii ostet ruovttoluotta eatnamiid mat sis váldjuvvo ja addojuvvo vilges odđahuksejeddjiide. Comanchat leat gávndame iežaset stiilla odđaaigásaš servodagas seammás go áimmahuššet identitehtaset.

DÁIDDÁRA BIRRA

Marthe Thorshaug (r. 1977) orru ja bargá Hamaris ja Oslos. Thorshaug lea váldán oahpu Stáhta dáiddaakademijas (Statens Kunstakademi) 2003:s.

Thorshaug bargá filmbabuvttademiiguin mat rasttidit olu šánjeriid (šlájaid) ja duohtavuodadásiid, son seaguha fáktá, fikšuvnna, dokumentára ja mytologiija. Fáddá mii geardduhuvvo lea seailun ja odđa mytologiijaid ja beakkálmasaid huksen.

GASKKUSTEAMI BIRRA

Mii geahččat filmma ovttas. Manñil juohká oahpaheaddji ohppiid guovtti jovkui. Buohkat čohkkájit rieggás, oahpaheaddji ii oasálastte ságastallamii, muhto lea áici. Nammalihput. Gaskkusteaddji ovdanbuktá filosofalaš ságastallama njuolggadusaid.

Ságastallan go gradere «Deaŋalaš» rájes gitta

«li deaŋalaš» rádjái.

Oahppit ožžot lihpuid main leat «dáhpáhusat» ja galget jurddašit ja ákkastit manne sii oaivvildit dat leat deaŋalaččat/eai deaŋalaččat rituálan (meanun). Manñil árvvoštallet oahppit livčče go muhtun sánit/doahpagat baicca galgan leat eará sajis ceahkkálasas, ja ákkastit dan.

Metaságastallan: Ságastallan mas gaskkusteaddji jearrá «Lea go oktavuoha digaštallamis mii mis lea leamaš, dáidagiin maid leat oaidnán?» ja «Mii lei din mielas váttis?». Oahppit ožžot jurddašanbottu, ja buohkat muitalit vástádusaset ja earát fas guldalit.

OVDABARGU

Oahpaheaddji sáhtta háleštit veahá dan birra movt oahppit ákkastit dan maid oaivvildit dahje čuoččuhit. Filosofijias ii leat «lohpi» dušše čuoččuhit juoidá, ferte álo ákkastit manne oaivvilda nu.

Sáhtta maidái háleštit veahá filosofija ja fáktá veala birra. Filosofalaš ságastallamiin ii olat fasihttavástádusa, muhto oahppit gávdnet buoremus vástádusa daid eavttuiguin mat sis leat ja dan áiggis mii sis lea. Filosofalaš ságastallamiin lea proseassa eaige vástádusaset mat leat deaŋalaččat; dat sáhtta leat amas ohppiide.

Fáktáid sáhtta gávdnat leksikonas, neahtas, girjjiin, ja go jearrá áššedovdiin, jna.

MANÑELBARGU

Ságastallan luohkás: Sáhtti behtet digaštallat lea go vealla rituálain (meanuin) ja árbevieruin. Mii lea dáhpi (rutiidna)? Guđe láhkái sáhttet rituálat (meanut) leat deaŋalaččat? Ja mii ustitjoavkku rituálain (meanuin) sáhtta leat searvadahtti/olggusteaddji? Luohkás? Servodagas?

Filosofija geavaheapmi lea systemáhtalaš imaštallan. Strukturerejuvnon ságastallan veahkeha oasseváldiid guovdilastit ja ángiruššá buohkaid. Ovttas gávnnahtit jurddašeamii bokte juoidá mii lea duohta. Olbmot hupmet ovtta dingga birra hávális, jurddašit ovdal go hupmet, ja fertejit guldalit ja oaivvildit dan birra maid earát

lohket, ságastallat seamma áššiid birra, oaivvildit ja árvvoštallat ja ákkastallat. Filosofalaš ságastallamis lea proseassa iige vástádus mii lea deaŋalaš.

Muitte jurddašanbottuid vai oahppit besset ráhkadit ja čállit ákkaid. Sii galget hupmat guhtet guimmiineaset (eaige oahpaheddjiin), guhtet guimmiineaset cealkámušaid vuodul. Olu lihkku!

FÁKTÁT

Buvttadeaddji: (Dáidaga, arkitektuvrra ja hábmema nationálmusea (Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design)

Ulbmiljoavku: Nuoraidceahkki

Gelbbolašvuodamihttomearri: Eanjalasgiella ja dárogiella, ROEE, historjá, servodatfága, dáidda ja giehtaduodji

Bistin: 1 ½ diimmu

Ohppiid lohku: 30. Oahppit gehččet video ovttas. Dasto juhkkajuvvojit guovtti jovkui filosofalaš ságastallamii – eanemusat 15 oahppi goappáge joavkkus.

Čájehanlatnja: Latnja gos sáhtta čájehit video. Oahppit čohkkájit láhttis. Joavkkut mannaba goabbat latnji.

Oktavuoha:

Camilla Frøland Sramek, e-boasta:

camilla.sramek@nasjonalmuseet.no Mob: 489 99 456

Anita Rebolledo, e-boasta: anita.rebolledo@nasjonalmuseet.no

LINJKAT JA DIEHTOMATERIÁLA:

Wikipedia: <https://en.wikipedia.org/wiki/Comanche>

Comanche Warrior – documentary excerpt part 1:
<https://www.youtube.com/watch?v=jyR4KKXgTIE>



nasjonalmuseet.no

  /nasjonalmuseet

NASJONALMUSEET